

Motion till riksdagen 2007/08:So27

av **Thomas Nihlén m.fl. (mp)**
med anledning av skr. 2007/08:111

Barnpolitiken – en politik för barnets rättigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra FN:s barnkonvention till svensk lag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta lokala barn- och ungdomsombud.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ta fram metoder och riktlinjer för att öka barns och ungas delaktighet i och inflytande över sitt eget liv när de är omhändertagna av samhället.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barn i asylprocessen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att problemet med våld mot barn bör ingå i föräldrastödet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stimulera regioner, kommuner och landsting att samverka kring olika modeller för föräldrastöd.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förebyggande arbete om vuxnas våld mot barn.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till Utredningen om barns medievänor med våld och pornografi.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om operation barnfrid.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska finnas en god tillgång till barnahus över hela landet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en strategi som lämnar förutsättningar för att etablera barnahus över hela landet.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förslag där barn som upplever våld mot en närstående ska betraktas som brottsoffer och därmed ha målsägandeställning i rättsprocessen.

Motivering

Miljöpartiet de gröna anser att samhället måste genomsyras av ett barnperspektiv och att vi på allvar måste leva upp till innehållet i barnkonventionen. Barn är det viktigaste och mest värdefulla vi har. Det kräver ett samhälle där inget barn diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionshinder eller andra liknande skäl. Barnets bästa måste alltid vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid alla åtgärder som rör barn och unga. Det är avgörande att barn och unga tillåts att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar, och ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem. Ungas rättighet och ansvar är att bidra med sin fulla potential, kreativitet och kraft i samhället.

Miljöpartiet anser att det är bra att regeringen väljer att lyfta fram frågor såsom ett förbättrat föräldrastöd som en förebyggande åtgärd, intentionen att genomföra barnkonventionen och problemet med vuxnas våld mot barn som trots ett förbud fortfarande existerar.

Men trots den goda vilja som regeringen visar saknas det en hel del i regeringens skrivelse Barnpolitiken – en politik för barnets rättigheter.

Regeringens skrivelse är en politik för barnets rättigheter men tyvärr en ganska ofullständig katalog. Det saknas många rättighetsfrågor, men framför allt saknas barnen och de unga och strategier för hur de ska involveras. Vi tar här upp några frågor som vi menar borde ha funnits med i skrivelsen. Vi saknar även en diskussion kring att olika barn kräver olika åtgärder och förebyggande arbete. Deras situation borde särskilt belysas, men regeringen har valt att behandla barn och unga som en homogen grupp med samma behov. Vi saknar även en övergripande diskussion kring de olika faktorer som kan verka förebyggande på barns och ungas psykiska hälsa. Arbetet med att identifiera olika riskgrupper borde också nämnas som t.ex. barn till missbrukare, psykiskt sjuka m.fl. De barnen och ungdomarna är viktiga att finna för att tidigt kunna sätta in förebyggande och stödjande åtgärder både för barnen och för hela familjen.

Barns rättigheter

Barnkonventionen som lag

Miljöpartiet saknar en diskussion kring frågan om att göra barnkonventionen till svensk lag. Men det lyser med sin frånvaro trots att det strategiska arbetet

med barnkonventionen som sådan diskuteras samt en förstärkt uppföljning, samordning och kompetensutveckling.

Vi anser att barnkonventionen bör ingå i den svenska lagstiftningen. Först när konventionens olika paragrafer får status av allmän svensk lag, kan vi beivra myndigheters brott mot desamma. Det finns de som hävdar att svensk lag till den grad är så barnanpassad att det är onödigt att göra sådana förändringar, men så är inte fallet. De som påstår att barns rättigheter riskerar att försämrans om barnkonventionen får status av svensk lag har helt missförstått förhållandena. I 41 § barnkonventionen stadgas nämligen: ”Ingenting i denna konvention skall inverka på bestämmelser som går längre vad gäller att förverkliga barnets rättigheter och som kan finnas i (a) en konventionsstats lagstiftning; eller (b) för den staten gällande internationell rätt.”

Det finns således ingen risk att en försämring av rättsläget i Sverige ska behöva inträffa. Belgien och Finland har redan lagstadgat i barnkonventionens anda. Regeringen borde återkomma med förslag på hur en lagstiftning som utgår ifrån barnkonventionen ska se ut.

Barnombudsmannens nya uppgifter

Vi saknar en diskussion kring Barnombudsmannens (BO) roll som ombudsman och hur styrd dess verksamhet ska vara av regeringen. En del av BO:s nya arbetsuppgifter innebär bl.a. ett tydligare uppföljnings- och utvärderingsansvar vad det gäller barnkonventionen på kommunal, regional och statlig nivå och att ta fram ett underlag med förslag på uppföljnings- och utvärderingsåtgärder som kan ligga till grund för bl.a.

- ? hur kommunernas arbete kan följas upp i förhållande till det uppdrag kommunerna har inom olika områden och i förhållande till konventionens åtaganden,
- ? vilka insatser och vilket stöd som det finns behov av på den kommunala och statliga nivån,
- ? ökad kunskap om barns åsikter och synpunkter inom vissa fokusområden,
- ? lägesbeskrivningar av barnkonventionens tillämpning på statlig och kommunal nivå samt
- ? att identifiera kunskapsluckor för att förbättra uppföljningen på kommunal nivå.

Med de nya arbetsuppgifterna kommer BO:s verksamhet att bli mera styrd och knuten till regeringen. Vi menar att BO:s roll borde vara friare och mindre styrd av regering och riksdag. I propositionen skriver regeringen mycket detaljerat vad BO ska göra i framtiden. Regleringsbrevet har också under de senaste åren blivit alltmer styrande för hur BO ska bedriva sin verksamhet. Det betyder att något av det befintliga arbetet såsom kontakten med barn och unga och metodstöd för kommuner och landsting eller andra delar av BO:s verksamhet kommer att minska.

Regeringen menar att BO ska klara sina nya uppdrag inom ramen för nuvarande mandat och anslag. Miljöpartiet menar att detta inte är möjligt utan

Fel! Okänt namn på

att några av de uppgifter som BO i dag utför blir lidande. Att kontakten med barn och unga minskas eller upphör vore förödande. Men vi menar också att en del av de nya arbetsuppgifterna bör lyftas från BO och antingen läggas på annan aktör eller inom Regeringskansliet. Om BO ska genomföra de nya arbetsuppgifterna, vilket vi inte är på det klara med, borde regeringen åtminstone skjuta till de resurser som krävs för att BO ska kunna utveckla sin verksamhet på det sätt som regeringen önskar.

Lokala barn- och ungdomsombud

Alltför många barn och ungdomar vet inte vilka rättigheter de har. Rätten att fritt uttrycka sina åsikter och att bli hörd är en av barnkonventionens grundläggande principer. Barn ska inte bara ha rätt att uttrycka sina åsikter, utan deras åsikter ska också tillmätas betydelse.

I dag finns det redan lokala barnombud i vissa kommuner. Det är en utveckling som har vuxit fram och som vi ser positivt på och gärna skulle se vidareutvecklas så att lokala barnombud fanns över hela landet. Hur de arbetar ser lite olika ut men t.ex. arbetar de dels gentemot barn och unga med exempelvis deras rättigheter, dels gentemot kommunen och andra berörda aktörer.

Miljöpartiet vill, för att ytterligare stärka barns och ungas rättigheter, tillätta regionala barnombudsmän, kopplade till Barnombudsmannen; de skulle förslagsvis kunna finnas på länsstyrelserna. De skulle kunna arbeta med strukturfrågor, implementering av barnkonventionen och tillvarata och stärka barns och ungas rätt att uttrycka sina åsikter. De skulle också kunna arbeta med enskilda barn. De skulle kunna vara på barnens sida vid svåra vårdnadstvister, omhändertaganden (även om det alltid ska finnas ett ombud för barn i rätten vid LVU-ärenden finns det tillfällen när dessa inte är inkopplade), jobbiga hemförhållanden etc. De regionala barnombudsmännen ska naturligtvis omfattas av sekretesslagstiftningen. Deras viktigaste uppgift är att vara till för barnen och att de inte kan agera utan att barnet gett sin tillåtelse.

Miljöpartiet menar att en utredning bör se över och återkomma med förslag om hur regionala barnombudsmän ska kunna ordnas.

Omhändertagna barn

Barn som är omhändertagna av samhället är i en särskilt utsatt position, och deras rättigheter behöver stärkas. De är några av de barn som vi syftar på i början av denna motion. Olika barn har olika behov. Men om dessa barn och deras rättigheter skriver regeringen inget i skrivelsen. I Barnombudsmannens rapport Vi har så mycket att säga uppger många unga att de inte kan påverka sin situation, att de inte har några rättigheter och att beslut fattas ovanför deras huvuden. Nästan var sjätte svarade att han eller hon har kontakt med socialsekreteraren mindre än en gång i halvåret eller inte alls. Detta är alarme-

rande då det bl.a. är socialsekreteraren som beslutar om de ska flytta hem igen, omplaceras etc.

Över hälften av ungdomarna i rapporten uppger att personalen sällan eller aldrig frågar dem vad de tycker om vilka regler som ska gälla på ungdomshemmet. Drygt tre av tio uppger att personalen sällan eller aldrig frågar vad de tycker om sin skolgång. Fyra av tio uppger att personalen sällan eller aldrig frågar vad de tycker om sin fritid. Omkring tre av tio ungdomar uppger att personalen sällan eller aldrig frågar dem om deras familj och vänner.

Barn och unga som är omhändertagna av samhället måste själva få delta i de processer och beslut som angår dem. Deras åsikter måste ingå i de beslut som berör dem, och det bör tydligt framgå hur de har beaktats.

Miljöpartiet anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att t.ex. tillsammans med Barnombudsmannen ta fram metoder och riktlinjer för att öka barns och ungas delaktighet i och inflytande över sitt eget liv när de är omhändertagna av samhället.

Barns egna asylskäl

Andra barn som också är mycket utsatta och som har särskilda behov är de barn som befinner sig i asylprocessen. Vet de vilka rättigheter de har och vem som tillvaratar dem? Barn är ofta fortfarande osynliggjorda i asylprocessen. Miljöpartiet anser inte att barnkonventionens portalparagraf, tillika UtlL 1 kap. 1 §, om att sätta barnets bästa i främsta rummet, eller artikel 12–15 om barns rätt att bli hörda i asylprocessen, är tillgodosedda på ett tillfredsställande sätt.

Vi anser också att det i samtliga avvisningsbeslut ska finnas utförligare beslutsmotiveringar, där det tydligt går att utläsa hur barnets bästa beaktats. Det är bra att Migrationsverket vidtagit åtgärder för att stärka barnkompetensen bland sina anställda, men vi menar att det fortfarande inte fungerar tillfredsställande, framför allt då portalparagrafen inte ges erforderlig tyngd.

Barn kan också ha egna asylskäl. Barn kan ha bevittnat händelser som gör att de fått s.k. posttraumatiska stressyndrom. De kan ha blivit vittnen till att pappan dödats eller förts bort eller att mamman våldtagits. De drömmer mar-drömmar och händelserna de varit med om kommer, i barnens tankar, tillbaka om och om igen och hindrar ett normalt liv om de inte får hjälp. Tillståndet, bl.a. på grund av rädsla för att utsättas för våld igen, försämras kraftigt om barnen avvisas tillbaka till hemlandet. I asylprocessen måste därför även barnen utredas, och strävan från Migrationsverkets sida måste vara att söka efter sanningen. Vi anser fortfarande att processen inte får gå ut på att söka skäl för att inte bevilja uppehållstillstånd.

Fel! Okänt namn

Bekämpa våld mot barn

Föräldrastöd

Miljöpartiet anser att det är glädjande med en satsning på föräldrastöd som riktar sig mot barnets olika åldrar och utvecklingsfaser.

I propositionen En förnyad folkhälsopolitik (2007/08:110) skriver regeringen mer detaljerat om föräldrastöd och de insatser som kan vara möjliga. Men i den propositionen lyfts inte problemet med våld mot barn fram, men det görs till viss del i barnskrivelsen (2007/08:111). Ett förslag som lämnas är att Barnrättsakademien ska ges i uppdrag att ta fram ett utbildningsprogram för personer som på olika sätt i sitt yrke kommer i kontakt med barn och unga. Men vi vill här påpeka vikten av att problemet med vuxnas våld mot barn lyfts fram även i föräldrastödet, så att föräldrar kan få hjälp att finna andra verktyg än våld och att kunna hitta alternativ till att slå barnet för att ge barnet ledning under uppväxten. Vi anser att det behövs dels ett generellt, dels ett riktat föräldrastöd där problemet med våld mot barn ingår. En strategi bör tas fram för att finna metoder för att arbeta förebyggande med våld mot barn. I det förebyggande arbetet bör barnavårdscentraler, familjecentraler och andra berörda aktörer delta för att hitta vägar för att nå dels de föräldrar som är i riskzonen, dels de som faktiskt utövar våld mot barn. Regeringen borde lämna förslag för att stimulera regioner, landsting och kommuner att samverka kring olika modeller för föräldrastöd samt satsningar på förebyggande arbete mot vuxnas våld mot barn.

Barns medievanor och psykiska hälsa

Regeringen avser att ge lämplig aktör i uppdrag att undersöka vilken kunskap och erfarenhet personal inom exempelvis hälso- och sjukvården, socialtjänsten, skolan och polisen har av de risker för psykisk ohälsa som är förknippade med barns användning av nya medier. Detta är bra, anser vi, då kunskap saknas men vi vill lägga till två ämnen, våld och pornografi. Hur medier med våld och pornografi (antalet användare har ökat) påverkar unga människor och deras syn på våld i vardagslivet och hur pornografin påverkar ungas sexualvanor och syn på sexuellt samliv.

Operation barnfrid

Barnombudsmannen (BO) har lanserat ett förslag om barnfrid. En satsning motsvarande den som Operation kvinnofrid innebar. BO menar att det bör inrättas ett nationellt råd för barnfrid som kan fungera som ett rådgivande organ för frågor som rör vuxnas våld och övergrepp mot barn. Det bör vara ett forum för erfarenhetsutbyte där företrädare för olika delar av samhället bl.a. kan uppmärksamma problemområden som behöver åtgärdas. Miljöpar-

tiet anser att det är ett bra förslag och att regeringen bör återkomma snarast med förslag i denna riktning.

Barnahus

Under 2006 och 2007 bedrevs det en försöksverksamhet med s.k. barnahus på sex orter i Sverige. Den verksamheten är nu utvärderad och erfarenheterna är övervägande positiva. Stödet till utsatta barn har förbättrats och barns ställning i rättsprocessen har stärkts. Miljöpartiet anser nu att etableringen av barnahus bör kunna ske över hela landet t.ex. skulle det behövas minst ett i varje län och fler kring storstäderna. Det är av stor vikt att det finns en god tillgänglighet så att barnen inte behöver resa så långt för att komma till ett barnahus. Regeringen bör återkomma med en strategi som ger förutsättningar för att detta ska kunna ske och att det avsätts resurser för detta.

Barn som brottsoffer

Rädda Barnen uppskattar att mellan 100 000 och 190 000 barn i Sverige bevittnar våld i familjen, men mörkertalet är stort. Dessa barn har i dag en svag ställning i rättsprocessen.

Ett barn som sett sin mamma eller pappa blir slagen anses inte som brottsoffer i processuell mening, trots att barnet till följd av den brottsliga gärningen ofta har vållats påtaglig skada. Det innebär att barnet inte åtnjuter målsägandens processuella rättigheter. I regel har barnet inte heller möjlighet föra skadeståndstalan med anledning av brottet.

Vi anser att ett barn som tvingats se en närstående misshandlas är ett brottsoffer och också ska ses som ett sådant i den juridiska processen. Barnet ska anses vara målsägande och kunna föra sin skadeståndstalan i brottmålsprocessen.

Om barnet betraktas som målsägande måste polisen ta med barnets upplevelser, och inte bara de vuxnas, i utredningen. Som målsägande har barnet möjlighet att ha ett juridiskt biträde som för hans eller hennes talan under rättsprocessen.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag där barn som upplever våld mot en närstående ska betraktas som brottsoffer och därmed ha målsägandeställning i rättsprocessen.

Förebygga barns psykiska ohälsa

Våren 2007 presenterade regeringen proposition 2006/07:129 Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m. I den propositionen skrev regeringen: ”Regeringen avser därför att förstärka vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatri.” Miljöpartiet ansåg då att enbart en vårdgaranti inte räcker

Fel! Okänt namn på

för att lösa problemet med tillgången till barn- och ungdomspsykiatrin. Vi menar fortfarande att om det inte finns tillräckligt med personal med adekvat utbildning, gör inte en vårdgaranti någon större skillnad för den enskilde. Tillgängligheten ökar om det finns fler platser på barn- och ungdomspsykiatriska kliniker, om det finns psykosocial kompetens inom primärvården, om ungdomsmottagningarna kan erbjuda psykosocial kompetens och om det finns fler skolkuratorer och psykologer i skolan. Det är en förutsättning för att pojkar och flickor som har både sociala och psykiatriska problem ska få den hjälp de behöver. Miljöpartiet tyckte då att det från regeringens sida saknades en helhetssyn på problemet och förslag på åtgärder, och det anser vi fortfarande. Vi menar att en mer utförlig diskussion om vårdgarantin och tillgången till barn- och ungdomspsykiatriska kliniker borde ha ingått även i denna skrivelse.

Stockholm den 2 april 2008

Thomas Nihlén (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Jan Lindholm (mp)

Gunvor G Ericson (mp)